

V. Harvalíková

«Русская Православная Церковь в годы Великой Отечественной войны»

Postupová práce V. Harvalíkové se zabývá klíčovým okamžikem z dějin Ruské pravoslavné církve – dobou 2. světové války a „oficiálním povolením“ její činnosti ze strany stalinského státu. Ve dvou kapitolách nabízí spíše než sondu přehled této problematiky.

Práce je psána v ruštině a touto volbou si autorka svůj úkol do značné míry usnadnila, protože se vyhnula nutnosti překladu či vysvětlování ruských pravoslavných reálií v češtině. Jazyk práce je na dobré úrovni a zacházení s odbornou terminologií nevyvolává závažnějších námitek. Jisté zamyšlení (spíše než kritiku) může podnítit snad jen otázka užívání velkých písmen, které v případě ruských církevních reálií poněkud kolísá – od sovětského způsobu jejich extrémního potlačování až po jejich občasné nadužívání v církevním prostředí. Autorka zde volí spíše druhou variantu, což není nikterak na závadu, jen by v případě práce určené pro české prostředí mohlo být v úvodu komentováno.

Práce z oboru moderních církevních dějin je především prací historickou a ta by kromě shromáždění faktografie měla předložit také její analýzu, včetně objektivního zhodnocení dostupných pramenů a literatury. Zde tkví hlavní slabina předkládané práce – autorka vychází prakticky pouze ze sekundární literatury. Ta je pouze citována či převypravována, aniž by byla kriticky hodnocena. Práce se tak mění v souvislé vyprávění, které je sice čtivé, ale v němž chybí dostatečný odstup od sekundárních zdrojů. Ve většině pasáží nemůžeme odlišit hlas autorky práce a citovaných historiků. V určitých místech se pak práce mění na pouhou parafrázi známých publikací od Pospělovského či Cypina. Např. strany 35 – 38 sugestivně líčí legendární setkání nejvyšších představitelů SSSR a církve v r. 1943 způsobem vyvolávajícím dojem, že autorka byla tohoto setkání svědkem, a nikoli čerpala informaci z literatury. Toto a celá řada dalších míst by mělo být s patřičnými odkazy čerpáno z více pramenů a kriticky konfrontováno.

Nedostatečný odstup od sekundární literatury přináší i další úskalí v oblasti axiologie a stylistiky. Kromě faktografie je z literatury přejímáno také hodnocení, často patetické a nadnesené. V práci schází neutrální tón a zaznívá citově zbarvená stylistika převzatá z ruských zdrojů. Nalézáme tu i vyslovené floskule; dějiny Ruska jsou „naplněny příklady

živého a skutečného patriotismu duchovenstva a věřících“ (s. 8), autorce je „zatěžko“ číst direktivu Sicherheitdienst (kterou však stěží sama četla, s. 20), německo-fašističtí agresori vedou agresivní války (s. 26) atd. Dalším problémem je nekritické přejímání ruských historicko-axiologických hledisek, takto jsou vyloženy např. vztahy mezi spojenci během války, kde úplně chybí byť i náznak pohledu „z druhé strany“ (s. 31 – 33). Nutno poznamenat, že se nejedná o jednotlivé pasáže, nýbrž o stavbu celé práce.

Práce vytvářená v českém univerzitním prostředí by měla být nejen odpoutána od ruských interpretačních schémat, ale také přinést poněkud širší kontext. Autorka např. nekomentuje dosti obtížné a diskutabilní postavení ústřední postavy své práce metropolity Sergije Stragorodského v rámci Ruské pravoslavné církve, rozdělené na řadu frakcí emigračních, katakombních, obnovleneckých atd. Není komentována problematika tzv. sergiánství – tedy vůči SSSR loajálního proudu patriarší církve, které byl tento hierarcha díky své Deklaraci 1927 představitelem. Totéž lze říci o jeho v podstatě samozvaném postavení místodržícího patriarchy. Legitimizace církve a především jeho volba patriarchou znamenala v rámci samotné církve krok k postupnému překonání některých rozkolů z 20. a 30. let (viz např. případ rodiny o. A. Meně), ale také značný ústupek ateistickému režimu. Ze všech těchto aspektů práce naznačila pouze některé. K širšímu kontextu také patří krátké medailónky osobností v poznámkách; zde však většina duchovních, o nichž se v práci hovoří, představena není, zato je čtenář informován o osobách, které představovat netřeba (Hitler, Berija apod.). Opět tak můžeme vznést otázku, nakolik je práce samostatným dílem a nakolik parafrází známých syntéz. Odpověď na tuto otázku nepřináší ani závěr, kde místo kýženého hlasu autorky zazní jen opakování hlavních tezí z předchozích pasáží.

Z formálního hlediska práce vyvolává jen dvě námitky: pro formát citací je nutné volit některý ze standardních ruských citačních úzů a v textu je pak třeba dbát na správné umístění odkazů (před tečkou).

Hodnocená práce je přes uvedené výhrady v mnoha ohledech přínosem, a může být proto hodnocena jako velmi dobrá.

V Praze, dne 9. února 2009

Mgr. Hanuš Nykl, Ph.D.

